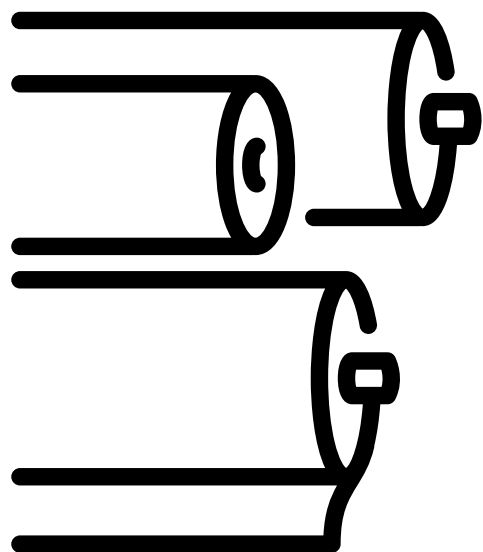
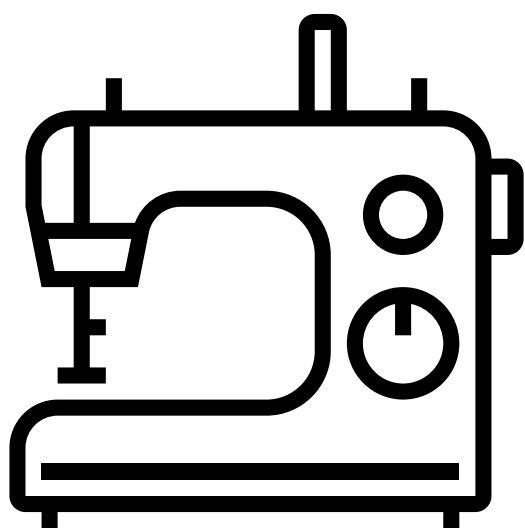

E-BOOK

MATERIÁLY, JEHLY, NASTAVENÍ STROJE

- Úplety / tkaniny
- Přírodní a umělé materiály
- Certifikáty
- Typy jehel
- Napětí nitě / přitlak patky

ÚVOD

Než se pustíme do prvního stehu, je potřeba udělat ještě jeden důležitý krok: připravit stroj a zorientovat se v materiálu.

Tento e-book je průvodcem pro všechny, kdo si chtějí ušít něco hezkého – a zároveň se neztratit v technických pojmech, tabulkách a nastaveních, které na první pohled působí složitě.

Společně projdeme:

- jak správně nastavit stroj podle toho, z čeho šijeme
- jak poznat, co od látky čekat (a co si k ní dovolit)
- a jak si vybrat jehlu, která projede látkou hladce a bez potíží.

TKANINY / ÚPLETY

Ne všechny látky se chovají stejně – některé drží tvar, jiné pruží. Nejdřív si musíme ujasnit základní rozdělení: tkaniny vs. úplety. To ovlivní nejen výběr střihu, ale i způsob šití a vhodné jehly či nitě.

TKANINY

Tkaniny vznikají proplétáním dvou soustav nití – osnovy a útku – pod úhlem 90°. Tím vzniká pevná a stabilní struktura, která se příliš neroztahuje (pokud neobsahuje elastan).

Je tedy nutné pečlivě volit střih, aby nám seděl (látko se totiž tělu nijak nepřizpůsobí) – často je třeba přidat různé záševky, sklady apod.

Tkaniny musíme vždy začíšťovat – třepí se.

Tkaninou je například bavlněné plátno, kepr nebo len.

Tkaniny jsou ideálním materiálem na košile, saka nebo nepružné sukně a šaty.

ÚPLETY

Úplety (pleteniny) vznikají proplétáním jedné nitě do oček – jako kdybychom látku „pletli na stroji“. Tím vzniká pružnější a měkčí struktura, která se přirozeně natahuje.

Úplety se netřepí, začíšťujeme je hlavně kvůli estetickému výsledku. Při šití se ovšem hodně vlní a natahují, je potřeba pečlivě zvolit typ jehly a velmi často také přizpůsobit nastavení stroje – napětí, délka stehu apod.

Úplety se nejlépe šijí na overlocku. Pokud overlock nemáme, nevádí, ale je potřeba aby domácí stroj uměl šít pružným stehem.

Mezi úplety patří například teplákoviny, svetroviny, žebrované úplety apod. Z úpletu nejčastěji šijeme trička, legíny nebo mikiny.

GRAMÁŽ

Gramáž látky určuje její hmotnost na jeden metr čtvereční (g/m^2).
Zjednodušeně řečeno: čím vyšší číslo, tím silnější, těžší a hutnější látka.
Gramáž zásadně ovlivňuje: jak se látka chová při šití, jak se bude nosit a jestli se hodí na daný střih.

JAK GRAMÁŽ ČÍST

- $100\text{--}150 \text{ g/m}^2$ – lehké, vzdušné látky
- $150\text{--}250 \text{ g/m}^2$ – běžná gramáž pro oděvy
- $250\text{--}400 \text{ g/m}^2$ – silnější, těžší, vhodné na mikiny, kabáty, tašky

NÍZKÁ GRAMÁŽ

Lehké látky (např. šifon, viskóza, tenký úplet). Hodí se na halenky, letní šaty, vrstvené oblečení.

Výhody: Vzdušnost, splývavost

- Nevýhody: Mohou být průsvitné, při šití se mohou kroutit nebo "zajíždět" pod patku, méně drží tvar, nevhodné na strukturované střihy

VYSOKÁ GRAMÁŽ

Silnější látky (např. teplákovina, denim, softshell). ideální na kabáty, mikiny, bundy, tašky.

Výhody – Teplejší, pevnější, často více odolné, drží tvar

- Nevýhody – Domácí stroj nemusí zvládnout více vrstev, nevhodné na řasení, sklady,

PŘÍRODNÍ / SYNTETICKÉ

Každá látka je vyrobena z nějakého vlákna. Tato vlákna dělíme podle původu na:

- Přírodní – pochází přímo z rostlin nebo zvířat
- Umělá (regenerovaná) – vyrobená z přírodního základu (např. celulóza), ale chemicky zpracovaná
- Syntetická – plně chemického původu, vyráběná z ropy

Správná znalost materiálu je důležitá nejen pro pohodlí, ale i pro výběr střihu, způsob šití, praní a žehlení.

PŘÍRODNÍ MATERIÁLY

Jsou prodyšné, příjemné na nošení, biologicky odbouratelné, ale mohou se mačkat, srážet, některé jsou méně odolné.

Nejznámějšími přírodními materiály jsou bavlna, len, vlna (merino), hedvábí, bambus...

REGENEROVANÁ VLÁKNA

Jsou měkčí a splývavější než přírodní materiály a také často pohodlnější. Bývají ale méně odolná vůči opotřebení a mohou se při praní vytahovat.

Řadíme mezi ně viskózu, tencel (lyocell), modal nebo acetát.

SYNTECKÁ VLÁKNA

Umělá vlákna jsou odolná, nemačkají se a rychle schnou. Jsou ale méně prodyšná, mohou „elektrizovat“ a nejsou vhodná pro alergiky a lidi s citlivou kůží.

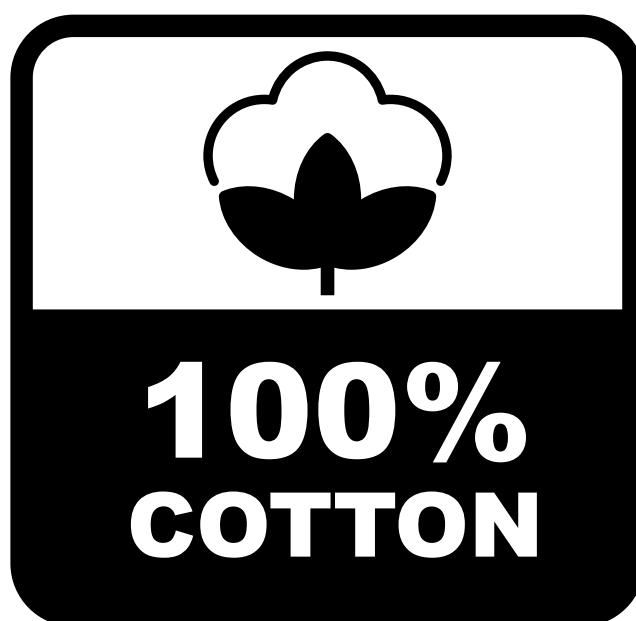
Typickými syntetickými vlákny jsou polyester, polyamid, akryl a pružná vlákna jako elastan, lycra nebo spandex.

SMĚSOVÉ MATERIÁLY

Směsové materiály kombinují výhody přírodního a syntetického vlákna.

Např. bavlna + elastan = pohodlí + pružnost.

Směsi bývají odolnější, méně se sráží a lépe drží tvar. Zároveň bývají pohodlnější.

PRUŽNOST

U některých střihů je pružnost látky naprosto klíčová – hlavně u přiléhavých oděvů. V této části se naučíme, jak zjistit, jestli látka pruží dostatečně, co je elastan a kdy je pružnost nutností.

PRUŽNÁ VLÁKNA

Elastan / lycra / spandex – vše jsou názvy pro totéž vlákno
Čím vyšší procento pružného vlákna materiál obsahuje, tím bude pružnější.
Například na tričko je ideální úplet s 5-10% elastanu.
Na sportovní legíny nebo plavky to může být klidně 30% elastanu.
Úplety (např. 100% bavlněný úplet) mohou lehce pružit i bez příměsi elastanu.

JAK ZJISTIT PRUŽNOST

Pokud máme doma materiál a nemůžeme dohledat jeho složení, můžeme snad zjistit přibližnou pružnost sami.
Uchopíme 10 cm látky v příčném směru a natáhneme – pokud povolí např. na 14 cm → pružnost je 40 %

JAK ŠÍT PRUŽNÉ LÁTKY

Pružná látka potřebuje pružný steh, jinak může při užívání steh popraskat.
Vystačíme si s rovným pružným stehem, tříkrokovým cikcakem nebo verlockovým stehem na běžném stroji.
Pokud stojíme o opravdu profi výsledek, bude se nám v budoucnu hodit i overlock a coverlock.

CERTIFIKÁTY

Ne všechny látky jsou si rovny.

Zvláště pokud šijeme pro děti, miminka nebo alergiky, je důležité vědět, čím byla látka barvená, upravovaná a zda obsahuje škodlivé látky.

S tím pomáhají textilní certifikáty – jednoduché značení, které nám dá jistotu – o kvalitě, o původu, o bezpečnosti.

NEJZNÁMĚJŠÍ CERTIFIKÁTY

- OEKO-TEX® Standard 100 – garantuje, že látka neobsahuje škodlivé chemikálie, je bezpečná pro pokožku (včetně dětí do 3 let)
- GOTS (Global Organic Textile Standard) – přísný ekologický a etický standard – látka je z organického materiálu, pěstována bez pesticidů, šetrně zpracovaná
- GRS (Global Recycled Standard) – certifikace pro látky vyrobené z recyklovaných vláken
- ECO VERO – je obchodní značka pro udržitelnější typ viskózového vlákna, které se vyrábí z certifikované dřevní celulózy (FSC nebo PEFC), výroba probíhá s až o 50 % nižší spotřebou vody a energie než u klasické viskózy, proces výroby je čistší, šetrnější k životnímu prostředí, vlákna jsou biologicky odbouratelná

Pokud látka certifikaci nemá, neznamená to automaticky, že je špatná – ale certifikace je zárukou, že látka splňuje konkrétní normy.

ŠÍŘE LÁTKY A SPOTŘEBA

Látky se neprodávají jen podle délky, ale také podle šíře – a to výrazně ovlivňuje spotřebu a polohu stříhových dílů.

BĚŽNÉ ŠÍŘE

- 140–160 cm – nejčastější (úplety, bavlny, teplákoviny)
- 110 cm – užší šíře, časté u zahraničních tkanin
- Výjimečně i 90 cm nebo 280 cm (např. dekorační látky)

SPOTŘEBA

Spotřeba se liší podle šíře látky, velikosti stříhu a počtu variant (např. délka rukávu). Vždy vycházíme ze stříhu a údajů výrobce.

Autor stříhu většinou uvádí spotřebu pro danou šíři látky (např. při šíři 140 cm je spotřeba 2,1 m).

Co když ale máme látku šíře 120 cm nebo naopak 160 cm?

A pokud máme šíři 140, opravdu stačí koupit danou délku? Ne.

VÝPOČET SPOTŘEBY

Pokud máme látku o menší nebo větší šíři, než udává autor stříhu, a nechceme materiálem plýtvat nebo se bát, že nám bude 10 cm chybět, musíme si spotřebu spočítat.

Nejjednodušší způsob je vzít si všechny stříhové díly a položit je na zem (do šíře, kterou má látka) a změřit, jakou délku budeme potřebovat.

SRÁŽLIVOST

Než objednáme materiál, je potřeba vzít v úvahu i jeho srážlivost. Všechny přírodní materiály (i některé umělé) se sráží. A může to být i o 10% (20 cm na 2 metrech), což je nezanedbatelná část.

Stejně tak se mohou materiály srážet i do šířky (nejednou nám nemusí šíře 140 cm stačit).

Doporučuje se brát vždy o cca 10% - 20% materiálu víc.

Srážlivost je důležitým faktorem i při samotném šití. Pokud látku nevysrážíme, ušijeme si šaty na tělo, tak je po prvním vyprání pravděpodobně už neoblékáme, protože se v pračce srazí.

Před stříháním a šitím látku vždy vypereme, vysušíme a vyžehlíme (dle údržbového štítku) a teprve potom se pouštíme do šití.

VZOROVANÉ LÁTKY

Pokud šijeme z látky se vzorem a chceme mít opravdu hezký výsledek, budeme stříhové díly pokládat na látku trochu jinak, než když šijeme z drobného vzoru nebo jednobarevného materiálu.

Pravděpodobně budeme chtít, aby nám vzor navazoval (na předním a zadním dílu, aby šel stejně na obou rukávech, na obou nohavicích).

U výrazných vzorů, kde návaznost vzoru bude důležitá, musíme počítat s větší spotřebou materiálu (až o 30%).

JAKOU LÁTKU ZVOLIT

Každý typ oblečení má své požadavky – na pružnost, gramáž, splývavost i pohodlí. Tady je rychlý přehled:

- Tričko (volné) – Bavlněný úplet s elastanem, French Terry úplet
- Tričko (na tělo) – Bavlněný úplet s elastanem, viskózový úplet, bambusový úplet, žebrovaný úplet, modalový úplet, sportovní úplety
- Košile – Popelín, bavlněné plátno, seersucker, len, viskóza, tencel, satén
- Kalhoty (pevné) – Džínovina, len, kepr, manšestr
- Kalhoty (sportovní) – French terry, teplákovina, sportovní úplet
- Mikina, svetr – Teplákovina, svetrovina, fleece, French Terry
- Bunda – Softshell, šustákovina, micropeach, Prošev
- Kabát – Flauš, buklé, scuba, vařená vlna, vlněné kabátoviny
- Šaty (letní) – Viskóza, šifon, len, dvojité gáza, krepžoržet, tencel, bavlněný satén
- Šaty (přiléhavé) – Viskóza s elastanem, bavlněný úplet s elastanem, žebrovaný úplet
- Sukně – Bavlněné plátno, popelín, bavlněný satén, viskóza, džínovina, len, tencel, šifon
- Doplnky (tašky, kabelky) – Koženka, canvas, riflovina, softshell

JEHLY

Při šití používáme vždy strojové jehly – tedy speciální jehly určené pro šicí stroj, nikoli ruční šití.

Domácí strojové jehly mají plochou stranu dříku (nahore) a sedí do běžných domácích strojů většiny značek.

Doporučujeme používat jehly značky, kterou doporučuje výrobce vašeho stroje – najdete ji v návodu nebo na webu výrobce (do domácích strojů nejčastěji používáme jehly značky Schmetz nebo Organ)

TYPY JEHEL

Universal	Většina běžných tkanin (bavlna, plátno, viskóza)
Stretch	Úplety a elastické materiály (jersey, lycra)
Jersey	Pleteniny, jemné úplety
Microtex	Jemné tkaniny (šifon, hedvábí, taft)
Jeans/Denim	Džíny, canvas, softshell
Leather	Kůže, koženka
Quilting	Pro prošívání více vrstev
Embroidery	Vyšívání

SÍLA JEHLY

Čím jemnější látka, tím tenčí jehla.

Čím silnější látka (džíny, softshell), tím silnější jehla.

VÝMĚNA JEHLY

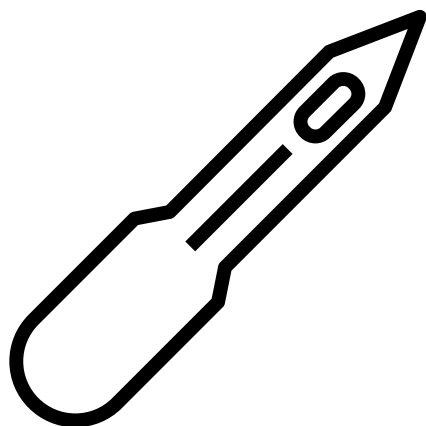
- Každých 8–10 hodin šití
- Při každé nové látce
- Pokud začne vynechávat stehy, trhat nit nebo "cvakat"

PROBLÉMY

- Stroj vynechává stehy
- Látka se natrhává nebo táhne
- Nit se třepí nebo trhá
- "Klubko" nitě pod látkou (často kombinace s napětím nebo nití)

V takovém případě může být jehla buď nekvalitní / zničená (ohnutá, nalomená) nebo špatně zvolená (typ, síla).

Jehlu vyměníme nebo zkusíme vyměnit za jiný typ / sílu.

ZÁKLADNÍ NASTAVENÍ STROJE

DÉLKA STEHU

Určuje, jak daleko od sebe budou vpichy jehly.

- Krátký steh (1,5–2 mm) – jemné látky, detaily, křivky
- Běžný steh (2,5–3 mm) – univerzální
- Dlouhý steh (3,5–4 mm) – silné látky, proševy, řasení

ŠÍŘKA STEHU

U rovného stehu šířka určuje pozici jehly.

U stehů “s šířkou” jako je třeba cikcak, různé ozdobné stehy apod. určuje jejich šířku.

- Malá šířka (0,5–1,5 mm) – na knoflíkové dírky
- Vetší šířka – začišťování, prošívání lemů.

NAPĚTÍ NITĚ

Správné napětí znamená, že steh je vyvážený z obou stran.

- Když je steh “volný”, je třeba zvýšit napětí
- Když je steh příliš utáhlý (pružný nepruží), je třeba napětí snížit

PŘÍTLAK PATKY

Určuje, jak silně patka tlačí na látku.

- Vysoký přítlak: u jemných nebo klouzavých látek
- Nízký přítlak: u silných nebo pružných látek

ZÁKLADNÍ STEHY

Každý šicí stroj nabízí několik typů stehů – některé jsou základní a neobejdeme se bez nich, jiné jsou speciální nebo ozdobné.

Vědět, jaký steh vybrat pro konkrétní látku a účel, je základ hladkého šití i pevného švu.

ROVNÝ STEH

Nejzákladnější a nejpoužívanější steh vůbec. Používá se pro tkaniny, šití švů, sklady i běžné sešívání.

- Vhodný pro: všechny nepružné tkaniny
- Není vhodný na: úplety a pružné látky – šev by mohl prasknout

CIKCAK

Steh, při kterém se jehla pohybuje ze strany na stranu v pravidelném rytmu. Používá se k začistění okrajů tkanin, lemování aplikací apod.

- Vhodný pro: všechny druhy tkanin
- Není vhodný: na úplety a pružné látky

OVERLOCKOVÝ STEH

Napodobuje vzhled a funkci overlocku – šev i začistění v jednom. Je vhodný pro šití i začistění pružných i nepružných materiálů.

- Vhodný pro: všechny druhy materiálů

TŘÍKROKÝ ROVNÝ STEH

Na první pohled vypadá jako rovný steh, ale každé prošití se provede třemi drobnými vpichy – vpřed-zpět-vpřed. Díky tomu je pružný, ale pevný.

- Vhodný pro: švy u pružných látek a úpletů

TŘÍKROKÝ CIKCAK

Pružný cikcak – oproti klasickému cikcaku, se jehla při každém pohybu trochu vrací zpět. Tím se zvětšuje pružnost a pevnost.

- Použití: Sešívání a začistění pružných úpletů, vsívání pruženky přímo na látku, prošívání lemu rukávů atd.

KNOFLÍKOVÁ DÍRKA

Tento typ stehu je speciálně určený pro vytvoření knoflíkové dírky nebo přišití knoflíku. Knoflíková dírka bývá u domácího stroje čtyřkroková nebo automatická. U některých strojů lze nastavit i šířku dírky a hustotu stehu a většinou je třeba i speciální patka.

SLEPÝ STEH

Slouží pro neviditelné zakončení délky oděvu, např. kalhot nebo sukně. Z líce není téměř vidět.

K šití je potřeba speciální patka, kterou mají často šicí stroje už v základní výbavě.

ŠITÍ TKANIN

LEHKÉ TKANINY

Lehké tkaniny jsou jemné, klouzavé a mohou se vytahovat nebo párat. Hodí se na halenky, letní šaty, šátky (příklad: voál, popelín).

- Jehla: universal 70 nebo microtex 70
- Nit: polyesterová tenčí nebo jemná bavlněná
- Steh: rovný, cikcak na začistištění
- Délka stehu: 2–2,5 mm
- Napětí nitě: nižší
- Přítlak patky: vyšší

STŘEDNĚ TĚŽKÉ TKANINY

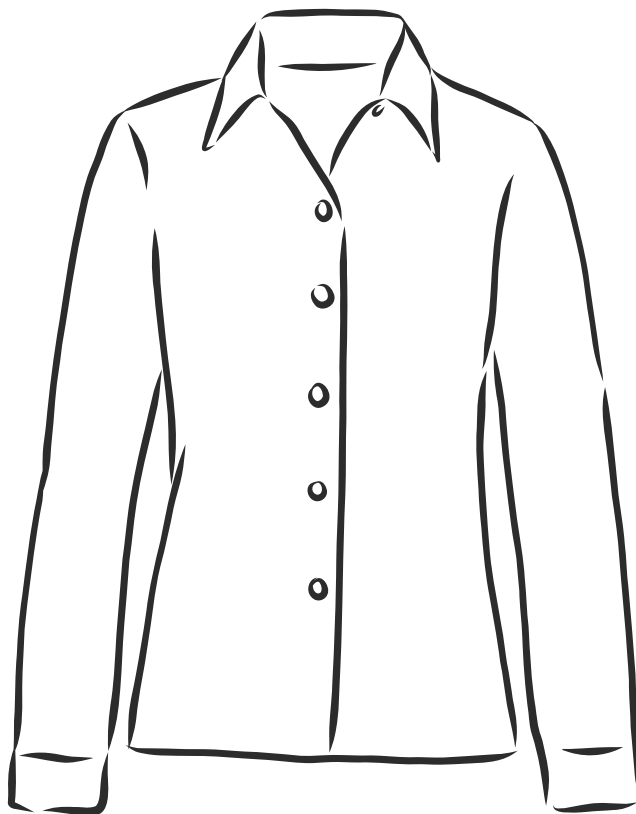
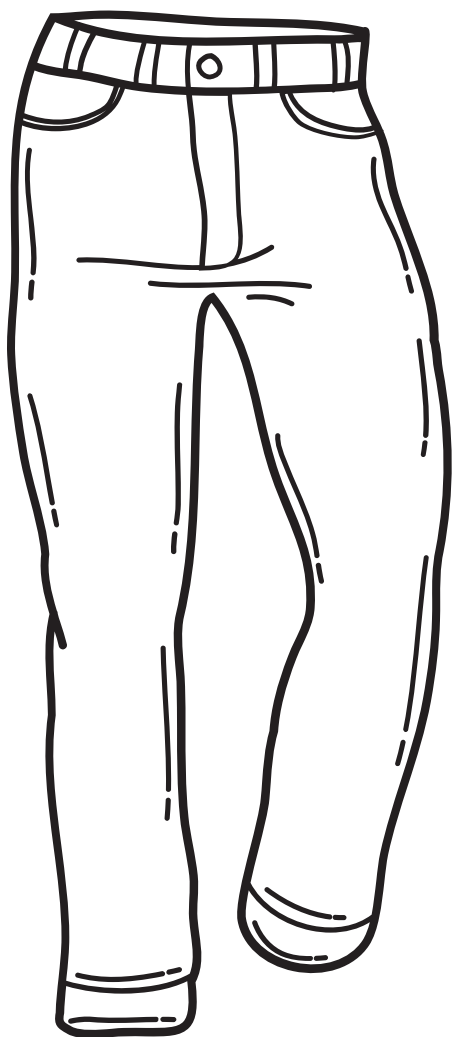
Tyto materiály jsou pevnější, mají přirozenou strukturu a výborně se hodí na letní oděvy, sukně, kalhoty i volnější šaty (příklad: len, bavlněný satén).

- Jehla: universal 80
- Nit: polyesterová nebo bavlněná
- Steh: rovný, cikcak na začistištění
- Délka stehu: 2,5–3 mm
- Napětí nitě: střední
- Přítlak patky: standardní

TĚŽKÉ TKANINY

Těžké tkaniny bývají silné, tuhé a vyžadují silnější jehlu a pevný steh. Používají se na bundy, kabáty, tašky, batohy (příklad: džínovina, softshell)

- Jehla: jeans nebo universal 90–100
- Nit: silnější polyesterová (např. pro jeans)
- Steh: rovný, možné zdvojení, cikcak na začátek
- Délka stehu: 3–4 mm
- Napětí nitě: vyšší
- Přtlak patky: snížený

ŠITÍ ÚPLETŮ

LEHKÉ ÚPLETY

Lehké úplety jsou velmi jemné, splývavé a pružné. Jsou ideální na trička, prádlo, dětské oblečení, ale při šití mohou vjíždět pod patku, vlnit se nebo se natahovat (příklad: prádlový úplet, bambusový úplet).

- Jehla: stretch nebo super stretch 70–75
- Nit: polyesterová
- Steh: pružný cikcak, trojkroký steh nebo overlockový steh
- Délka stehu: 2,5–3 mm
- Napětí nitě: nižší (často kolem 3)
- Přítlak patky: snížený

STŘEDNĚ TĚŽKÉ ÚPLETY

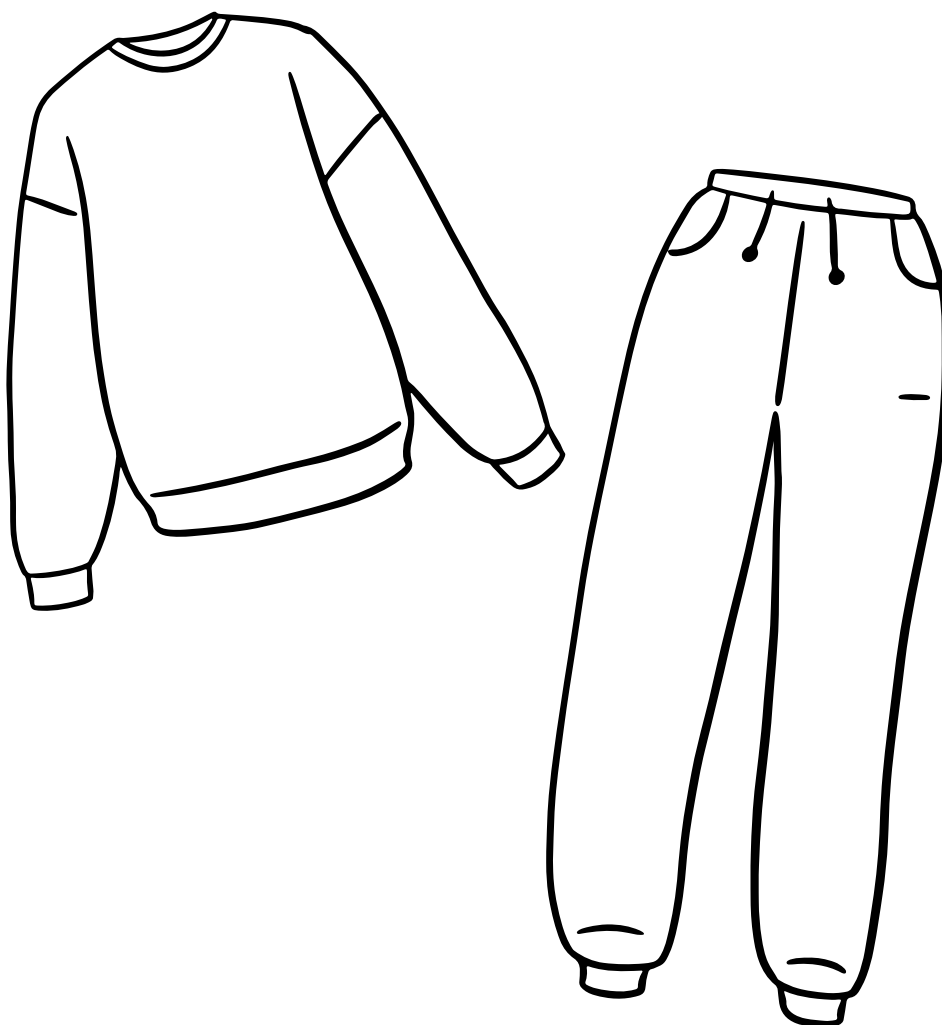
Jsou stabilnější než jemné úplety, méně kloužou, ale jsou stále pružné a měkké. Hodí se na mikiny, šaty, kalhoty, dětské tepláčky (příklad: bavlněný úplet s elastanem, French Terry).

- Jehla: stretch 80 nebo jersey 80
- Nit: polyesterová nebo kombinovaná
- Steh: pružný (trojkroký, cikcak), overlockový steh
- Délka stehu: 3 mm
- Napětí nitě: střední
- Přítlak patky: střední nebo lehce snížený

TĚŽKÉ ÚPLETY

Těžké úplety jako teplákovina nebo svetrovina jsou silné a často méně poddajné. Lze je použít na mikiny, teplé šaty, bundy, svetry.

- Jehla: stretch nebo jersey 90
- Nit: polyesterová pevnější
- Steh: pružný steh nebo overlockový steh (u téměř nepružných úpletů jako je třeba počesaná teplákovina, můžeme šít i klasickým rovným stehem - samozřejmě za předpokladu, že tomu přizpůsobíme i střih)
- Délka stehu: 3–3,5 mm
- Napětí nitě: střední až vyšší
- Přítlak patky: nízký

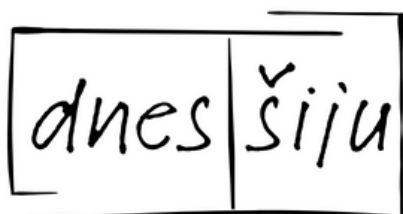

Tento e-book vytvořila Tereza Ehrenbergerová - autorka střihů Dnes šiju. Věnuje se praktickému šití pro začátečníky, zaměřuje se na jednoduchost, pochopitelnost a radost z tvorby.

Tento materiál je autorským dílem a je určen výhradně pro osobní potřebu čtenáře. **Jakékoli šíření, kopírování, úpravy nebo další komerční využití bez písemného souhlasu autora jsou zakázány.**

Děkuji, že respektujete mou práci a pomáháte udržovat férové prostředí mezi tvůrci.

www.dnessiju.cz

dnessiju@dnessiju.cz

Najdete nás také na Facebooku a Instagramu.